

riós que els habitants mig bascos de Bigorra ja fossin cèlebres en l'Antiguitat pel seu vestir: Paulí de Nola diu que els *Bigerri* anaven vestits de pells, i Sulpici Sever i Venanci Fortunat citen la *vestis bigerra* com a hispida o hirsuta; *bige(r)ra* o *bicerra* és el nom d'un vestit borralut en glossaris llatins,² i si Virgili el gramàtic entén per *bigerrus sermo* un llenguatge extravagant, les idees de 'bigarrat' i 'extravagant' es miren sovint com els dos costats d'una mateixa medalla; vegeu per a tot això els articles *bicerra* i *Bigerri* del *ThLL*. No deixa, en aquest sentit, de fer impressió la variant *bigorrejat* «pintat de colors varis i llampants», més encara venint d'un parlar tan conservador com el de Llofriu i d'una informant tan exacta i de llenguatge tan ric com Irene Rocas, la col·laboradora que hi tenia l'*AlcM*.

En conclusió si no acluquem els ulls a la singular i ferma estructura coincident de les formes *bigerr-* i *bigarr-* (avui *bigorr-*) sembla que aquestes etimologies no manquin de bons fonaments, si bé voldríem disposar de proves de l'existència de oc. *bigarrat* a l'Edat Mitjana.

¹ En castellà i tot no manquen testimonis esparsos d'una vella penetració en el llenguatge viu, més o menys localitzada: lleonès (Sajambre) *bigaraos* «se dice de la ropa que está tejida con lana y cáñamo, a dos colores y en listas» (Fz. González, 211); d'altra banda domin. *abigarrado* «lloroso, desaliñado», i vegeu-ne encara algun altre testimoni americà en Friederici, *Amer. Wb.*, 89 (si bé és clar que el mot no es relaciona etimològicament amb l'americanisme *bija* 'planta tintòria' com creu aquest autor). — ² V. en Walde-H., s. v. *bic-*, les conjectures de Thurneysen i Schuchardt sobre aquest mot de glossari.

Bigòrnia, V. *corn* i *Bigòs*, V. *BIGA* nota 4, i *DCEC* iv, 733a16ss.

BIGOTTI, és *bigot* a les terres de Migjorn (Ebre, Balears i País Valencià), pres del cast. *bigote*, en aquella forma amb adaptació més incompleta a la fonètica catalana; en castellà és un mot d'història obscura, que en definitiva deu procedir de la frase germànica *bi God* 'per Déu', frase atribuïda a estrangers mostatxuts i després usada per al bigoti mateix. □ *1.ª doc.*: *Bigot* c. 1615, Rtor. de Vallfogona; *bigoti*, 1803, Belv.

Diccionari que ja registra *bigotti* en el sentit propi i en diverses frases i accepcions secundàries. *Bigot* ja figura amb moltes en el diccionari d'Escrig el 1851, i de totes dues formes hi ha testimonis nombrosos en escriptors de fi de segle pertanyents a les zones respectives. *Bigot* no sols és la forma generalment usada a Mallorca (*AlcM*), en el País Valencià¹ i entorn de Tortosa (Aràbia, *Misc. Folkl.*, 163; Vergés Paulí, *Espurnes* v, 27, 137), sinó que havia tingut curs abans fins al centre del Principat (Belv. diu que és antiquada), car el *DAG*. en cita un ex. en el Rector de Vallfogona i un altre de Vic en l'any 1757, però també *bigotis* en el mateix segle.

En castellà, *bigote* és freqüent des de 1555, i abans

hi trobem la forma *bigot*, 1495, reveladora de l'origen estranger («*bigot de barva*: mustax», Nebrija). Però també es troben allà i en portuguès formes més reveladores encara d'adaptació des d'una forma forastera: *bigode* en l'extremeny Díaz Tanco, el 1547, i aquesta és la forma que des de Camões ha restat normal en portuguès (per bé que en aquest també existeix dialectalment *bigote* i ja s'hi troba el 1750). Per a més documentació castellana i portuguesa, veg. l'article del *DCEC* (nota 7, i per a d'altres sentits nota 6).

La informació sobre la moda masculina a Espanya, comparada amb la de França, Alemanya i Itàlia, és força incompleta encara, la de les relacions entre aquests països en el S. xv presenta també llacunes, i només un coneixement cabal d'una i altra permetrà arribar a certituds en la història d'aquesta cosa i d'aquest mot. Segons les dades de Baist, *RForsch.* vii, 410-11, el bigoti ja era freqüent a Alemanya vers la fi del S. xv, especialment com a distintiu dels lansquenets, *landscknechte*, famosos pel vici de blasfemar («das lästerliche Fluchen der Lanzknecht» és frase recurrent en predicadors d'aleshores), mentre que a Espanya no aparegué fins a 1530 aproximadament, i esdevé freqüent cap als anys 50. Seria, doncs, un resultat de la gran aflluència de gent tedesca en temps de Carles V, i *bigote* vindria de l'al. *bei Gott*.

Explicació ben versemblant quant al fet de provenir d'una frase germànica igual o afí a aquesta, i també pel que fa a haver servit de base aquest terme per denominar un distintiu de gent a qui hom l'atribuïa o amb qui el relacionava. Però en la forma de concretar l'atribució i de precisar la data i ambient històric i geogràfic, i fins en el detall de la forma del mot, ha estat acollida amb dubtes pels investigadors i és molt probable que necessiti rectificació. Dubtaren de la idea els qui després cito, i també d'altres (redactor de la *RFE* ix, 180n.); en particular Morel-Fatio, que havia estudiat bé la qüestió i molt tota l'època, hi féu força objeccions i la rebutjà al principi (Rom. xxiii, 618-9) si bé a la fi s'hi inclina bastant, però amb molta reserva (*RFE* ix, 280).

A l'acceptació entera de l'explicació de Baist s'oposen raons cronològiques i formals. L'aparició de *bigot* el 1495 en Nebrija prova que el mot no seria llavors d'aparició gaire recent en castellà i per tant era anterior de bastant a l'aflluència marcada per la presència a Castella del rei consort Felip i els seus austríacs. Fins llavors els contactes entre alemanys i castellans havien estat poc freqüents. Morel-Fatio (*Les Allemands en Espagne*, *RFE* ix, 1922, 77-97) no en troba testimonis sinó des de c. 1525, amb l'única excepció d'una frase alemanya de 1444, citada per Alonso de Cartagena, que havia fet un viatge a Basilea. A això sumeu el que podem deduir dels detalls formals del mot: si vingués de l'alemany en el S. xv o xvi hauríem de trobar formes amb *ai* o altre diftong i la consonant final fóra sempre sorda (mai *bigode*).

Sense apartar-nos, però, de la idea fonamental, podem pensar que vingués d'una fase germànica més antiga o pertanyent a un altre dialecte de la família.